
СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
Катедра „Дидактика“

Мария Николаева Стойчева

**КОЛАБОРАТИВЕН ПОДХОД В ДИСТАНЦИОННОТО ОБУЧЕНИЕ ЗА
ИЗГРАЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ НА УЧЕЩА ОБЩНОСТ В ОБУЧЕНИЕТО
ПО СПЕЦИАЛИЗИРАН ЧУЖД ЕЗИК**

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по научна специалност 1.2. Педагогика (Теория на възпитанието и
дидактика - Електронно обучение)

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Пейчева-Форсайт

СОФИЯ 2016

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
Катедра „Дидактика“

Мария Николаева Стойчева

Колаборативен подход в дистанционното обучение за изграждане и развитие на учеща общност в обучението по специализиран чужд език

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
по научна специалност 1.2. „Педагогика (Електронно обучение)“

Научен ръководител: проф. д-р Румяна Пейчева-Форсайт

Рецензенти:

Проф. д-р Маринела Михова

Доц. д-р Вася Делибалтова

София 2016

Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на катедра „Дидактика” на 30.05.2016г. във Факултета по педагогика и е насочен за защита.

Дисертацията е в обем 206 страници и включва 32 таблици и 35 фигури. Библиографията включва 213 заглавия (51 на български, 69 на френски и 93 на английски).

Защитата ще се състои на 07.10.2016 г. от 13:00 часа в зала № 59 на Софийски Университет „Св. Климент Охридски”.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Актуалност и значимост на изследваната проблематика

Информационните и комуникационни технологии окончателно заеха своето място не само в ежедневието и в професионалния живот, но също и в образованието. От източник на информация и средство за комуникация, Интернет се превърна в широко използвана среда за обучение и сътрудничество.

Обединявайки педагогически иновации, мултимедийни и мрежови технологии, съвременното дистанционно обучение отговаря на въпроси, засягащи икономически проблеми в образованието, въпроси за мястото му в новосъздаденото информационно общество, за качеството на обучението и най-вече за неговата достъпност. То отговаря и на все по-нарастващата в професионалните среди необходимост от “образование през целия живот”, както и на нуждите на съвременното информационно общество. Развитието на електронното дистанционно обучение представлява двустранен еволюционен процес в технологичен и педагогически план.

Създаването на електронния университетски курс по специализиран френски език - FOS Tourisme, базиран на колаборативния подход за приложение в онлайн среда, който е в основата на настоящото изследване, е продиктувано именно от необходимостта за въвеждане на иновационни форми на обучение по чужд език, прилагайки информационните и комуникационни технологии в образователен контекст.

Изследванията в областта на онлайн колаборацията като подход в обучението на университетско ниво доказват неговата ефективност, но те засягат преди всичко дисциплини различни от чужд език (Henri&Cayrol 2003¹, Garrison 2007²). Освен това по-голямата част от изследванията в областта на колаборативното обучение се отнасят до онлайн колаборация, реализираща се чрез асинхронна дискусия. Други, сравнително по-малко, засягат електронни курсове, включващи едновременно синхронна и асинхронна комуникация при колаборативните дейности, с повече или по-малко интензивни онлайн

---

¹ Henri, F., Cayrol, K. (2003). Apprentissage collaboratif à distance. Pour comprendre et concevoir des environnements d'apprentissage virtuels. Sainte-Foy: Presses de l'Université du Québec.

² Garrison, D.R.(2007). Online Community of Inquiry Review : Social, Cognitive, and Teaching Presence Issues, Journal of Asynchronous Learning Networks, 11 (1), 61-72.

взаимодействия (Fulton et al. 2015³, Karsenti et al. 2013⁴).

Значително по-малко са изследванията, отнасящи се до онлайн колаборация, синхронна и асинхронна, при изучаване на чужд език. Поради необходимостта от по-дълбочинно разбиране на процесите, протичащи в онлайн среда при колаборативното чуждоезиково обучение (ЧЕО), настоящото изследване се фокусира именно върху тази все още малко изследвана област, акцентирайки върху колаборативния дизайн и възможностите, които предоставя за изграждане на онлайн учеща общност.

Актуалността на настоящото изследване се определя и от факта, че в професионалния свят днес особено високо се ценят и определени трансверсални компетентности като умения за работа в екип, умения за работа в онлайн среда, технологични умения, за които този тип обучение предоставя особено добри възможности.

Стремежът е да се проучи в теоритичен и практически план симбиозата между колаборативния подход и съвременните подходи в специализираното ЧЕО в контекста на електронното дистанционно обучение с цел формиране на онлайн учещи се общности, благоприятстващи формирането на компетентности, необходими за учене и работа в сътрудничество във високотехнологичния 21 век.

Дисертационният труд предлага модел на електронно дистанционно обучение по специализиран чужд език, базирано на колаборативния подход, което предполага формирането на учеща общност в дистанционна онлайн среда.

2. Обект и предмет на дисертационното изследване

Обект на настоящото изследване е колаборативният подход в условията на електронно дистанционно обучение по специализиран чужд език (“FOS Tourisme”).

Предметът на изследването е изграждането на учеща общност чрез прилагането на колаборативния подход в чуждоезиковото обучение в дистанционна онлайн среда.

3. Основна цел и задачи

---

³ Fulton, A., Walsh, C., Azulai, A., Gulbrandsen, C., Tong, H. (2015). Collaborative Online Teaching: A Model for Gerontological Social Work Education. *International Journal of e-learning*. Vol. 30, No 1.

⁴ Karsenti, T., Depover, C., Collin, S., Jaillet, A. Peraya, D. (2013). *L'expérience de 2416 étudiants à distance : résultats d'une enquête longitudinale sur les formations à distance soutenues par l'AUF*. Paris ISBN: 9782813001184, p. 45-66.

Основната цел на изследването е да се разработи и да се апробира по експериментален път (а в перспектива и пренесе) модел на педагогически дизайн на дистанционно обучение по специализиран чужд език, базиран на колаборативния подход и да се изследват неговите възможности за изграждане на учеца общност в дистанционна онлайн среда.

За постигането на тази цел са предвидени следните задачи:

- 3.1. Да се проучат и анализират съвременните теоритични постановки и педагогически практики в областта на дистанционното обучение в електронна среда с фокус към колаборативните дизайни на обучение.
- 3.2. Да се разработи електронен дистанционен курс за обучение по специализиран френски език (мултимедийно учебно съдържание и колаборативен сценарий за онлайн приложение в конкретна електронна среда) и да се направи експериментална проверка на ефективността му по отношение на формирането на онлайн учеца общност.
- 3.3. Да се извърши анализ и оценка, на базата на предварително разработени критерии и инструментариум за оценяване, на адекватността на приложените педагогически модел, сценарий и стратегии за обучение спрямо поставените общи и специфични цели на обучението.
- 3.4. Да се направи анализ и оценка на процеса на създаване на учеца общност, на взаимодействията между участниците и въздействието им върху резултативността на ученето.
- 3.5. Въз основа на проведеното емпирично изследване да се конструира модел на дистанционно онлайн обучение по специализиран чужд език, базирано на колаборативния подход.

4. Изследователски въпрос

Въз основа на определените цел и задачи, ние си поставихме следния основен изследователски въпрос:

Какви са възможностите на колаборативния подход за формирането на учеца общност в условията на електронно дистанционно обучение по чужд език?

Специфичните въпроси на които се търси отговор са:

1. Как и в каква степен различните елементи на колаборативния дизайн

на електронен дистанционен курс – технологични и педагогически – влияят върху груповата динамика и взаимодействията между обучаемите в когнитивен, метакогнитивен и социо-афективен план и съдействат за създаване на реално онлайн учеща общност в дистанционна среда?

2. Доколко приложеният колаборативен сценарий допринася за реализирането на образователните цели и развитието на очакваните компетентности в края на обучението (езикови, професионални, трансверсални)?

5. Изследователска хипотеза

На базата на поставените изследователски въпроси е формулирана следната изследователска хипотеза: *Прилагането на колаборативния подход в електронна обучителна среда, базирано на съвременните достижения на теорията и практиката на педагогическия дизайн на онлайн обучение, допринася за изграждане и устойчиво развитие на онлайн учеща общност.*

6. Структура на дисертационния труд

Настоящото изследване се състои от три основни части, представляващи етапите на работа.

Първата част представя теоритичната основа на изследването. Разгледани са основните теоритични постановки, на които се базира електронното дистанционно обучение, и по-специално изследванията на водещи изследователи във връзка с приложението на колаборативния подход, особеностите на процеса на създаване на учещи общности в дистанционна среда, спецификата на педагогическото ръководство и ролята на онлайн преподавателя. Проучени са съвременните тенденции в областта на дистанционното обучение, направен е и анализ на добрите практики в тази област.

Втората част е фокусирана върху разработването на дизайн/модел на обучение и пилотното му прилагане на практика. Детайлно са описани педагогическите, организационни и технологични аспекти на модела.

Третата част представя емпиричното изследване на ефективността на модела по отношение на реализиране на изследователските цели и отговора на изследователските въпроси. Представена е методиката и оценката на приложения колаборативен подход в рамките на проведеното дистанционно обучение. Проследени са процесите на формиране на учеща общност. Направен

е анализ на емпиричните данни и интерпретиране на получените резултати. Извършена е проверка на основната хипотеза и са формулирани изводи.

КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

I. Теоретична основа на изследването

В първа част са разгледани научни постановки, свързани със спецификата на ключови за изследването понятия, а именно електронното дистанционно обучение, колаборативния подход и приложението му в дистанционна среда при специализирано чуждоезиково обучение, като същевременно се акцентира върху динамиката на формиране на онлайн учещи общности. На базата на теоретичното проучване е разработена концептуална рамка на емпиричното изследване.

Електронното дистанционно обучение

Разгледано е развитието на информационните и комуникационни технологии в исторически план в контекста на тяхното приложение в електронното дистанционно обучение. Въз основа на проучената литература е установена необходимост от прецизиране на терминологията, както и изясняване и дефиниране на основните понятия в областта на ЕДО, вземайки предвид факта, че различните изследователи в тази област използват различни термини за едно и също понятие или дефинират основните понятия по различен начин, което затруднява сравнителните изследвания. С цел улесняване на изследователската работа е направено уточняване на терминологията и дефиниране на основните понятия.

Представени са основните разновидности на електронното дистанционно обучение, които Garrison и Kanuka (2004)⁵ разграничават в зависимост от степента на интегриране на онлайн елементи:

- *Обогатено присъствено обучение (enhanced)*, при което доминиращо е присъственото обучение, обогатено с прилагане на Интернет технологиите;
- *Смесено обучение (blended)* – при което се извършва комбиниране в различна степен на онлайн обучение с традиционно присъствено;
- *Онлайн обучение (online)*, при което преобладаващата форма на

---

⁵ Garrison, D.R., Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *Internet and Higher Education*, 7, 95–105.

обучение е онлайн или обучението се извършва изцяло онлайн.

От проучения световен опит става ясно, че с развитието на технологиите и педагогическия дизайн на електронни курсове най-често прилагано в университетски контекст и сред бизнес средите е смесеното електронно обучение. Освен това, поради спецификата си смесените курсове могат да представляват голямо разнообразие в зависимост от начините на приложение на Интернет технологиите и комбинирането на присъствени и дистанционни форми на обучение (Graham 2013⁶, Deschryver & Charlier 2012⁷). В най-широк смисъл смесеното обучение е дефинирано като педагогически обосновано интегриране на разнообразни информационни и комуникационни технологии с традиционни присъствени дейности, като според Garrison, Kanuka и Vaughan то представлява „фундаментална реконцептуализация и реорганизация на учебната динамика, като целта на този смесен подход в университетското образование е да се съчетаят най-добрите характеристики на присъственото обучение с тези на онлайн обучението и така да се предоставят на студентите повече възможности за активно и автономно учене“ (Garrison&Kanuka (2004), Vaughan&Garrison (2006)⁸).

Колаборативен подход в електронна дистанционна среда

Разгледани са основните характеристики на колаборативния подход и неговото приложение в условията на електронно дистанционно обучение. Представени са теоретичните основи на колаборативното учене в електронна дистанционна среда и връзката му с когнитивизма, социоконструктивизма, както и с теорията за разпределената когниция и най-съвременната парадигма на учене в 21 век – конективизма. Henri и Cayrol (2003), дават една доста разширена и ясна дефиниция на колаборативния подход, прилаган в дистанционна среда, според която „колаборативното учене е активен процес, целящ прогресивно конструиране на знанията, използвайки групата като източник на информация, мотивационен агент, средство за взаимопомощ и взаимна подкрепа, предпочитано място за взаимодействие, целящо колективно

---

⁶ Graham, C. (2013). Blended learning systems overview. Webcast of Blended Learning Panel Discussion sponsored by the Office of Instructional Consulting and the Center for Innovation in Teaching and Learning at Indiana University.

⁷ Deschryver, N. & Charlier, B. (2012). Dispositifs hybrides, nouvelle perspective pour une pédagogie renouvelée de l'enseignement supérieur. Rapport Final HySup

⁸ Vaughan, N., & Garrison, D. R. (2006). How blended learning can support a faculty development community of inquiry. *Journal of Asynchronous Learning Networks*, 10(4), 139-152.

изграждане на знания. То взема под внимание както индивидуалния и рефлексивен характер на обучението, така и социалната връзка чрез взаимодействията в групата. Тук групата е катализатор на обучението. Поставяйки си една обща цел, ангажирайки се с реализираното на колективната задача, групата учи и конструира знанията си. Същевременно, това позволява на всеки един обучаем да се сблъска с вижданията на останалите, което от своя страна подхранва собственото му обучение“ (Henri & Cayrol 2003).

На базата на изследваната дидактическа литература е направен анализ на различните степени на сътрудничество според различните автори, както и разграничение на колаборативното и кооперативното учене. Става ясно, че голямата част от изследователите свързват разликите между двете понятия с наличието/отсъствието на обща цел, вида на задачите, начина, по който студентите подхождат към задачите, степента на автономност, която проявяват обучаемите.

Учеща общност в електронна колаборативна среда

На основата на задълбочено проучване в световен мащаб е направен анализ на основните характеристики на онлайн учещите общности. Особено внимание е отделено на спецификата и факторите, благоприятстващи формирането на учеща общност, като основно са разгледани няколко модела на учещи общности, сред които рамката на Garrison (2001)⁹ и модела на Henri et Cayrol (2003).

Рамката на Garrison представлява динамичен модел, съдържащ основните елементи, необходими за създаването и ефективното функциониране на една учеща общност. В основата ѝ стои колаборативното конструктивистко обучение. Състои се от три основни взаимосвързани елемента: когнитивно присъствие (cognitive presence), социално присъствие (social presence) и педагогическо присъствие (teaching presence). Според Garrison et al. (2000)¹⁰, за да се реализира качествен колаборативен процес и впоследствие да се създаде учещата общност тези три вида присъствие трябва да са налице и да си взаимодействат ефективно.

Когнитивното присъствие е описано като степента, до която

---

⁹ Garrison, D.R., Anderson, T., Archer, W. (2001). Critical thinking, cognitive presence and computer conferencing in distance education. *The American Journal of Distance Education*, 15(1), 7-23., 2001.

¹⁰ Garrison, D.R., Anderson, T., Archer, W. (2000). Critical inquiry in a text based environment: computer conferencing in higher education. *The Internet and Higher Education*, 2 (2-3): 87-105, 2000.

участниците са способни да достигнат при конструирането и утвърждаването на смисъл чрез постоянна рефлексия и взаимодействия в рамките на общността.

В контекста на електронното дистанционно обучение, *социалното присъствие* се определя като способността на обучаемите да проектират личностните си характеристики в общността, в социален и емоционален аспект, както и способността им да установяват подходящи междуличностни отношения, благоприятстващи ученето в дистанционна среда.

Педагогическото присъствие е задължителен елемент при създаване на учеща общност. Ефективното когнитивно и социално присъствие, както и създаването на учеща общност, зависят да голяма степен от присъствието на преподавател, които в качеството си на експерт, да насочва, организира и подпомага процеса на изграждане на знания.

В модела на Непг и Саугол (2003) като основа за създаване на учещата общност се определя общата цел. Тази обща цел се състои от две съществени части, а именно индивидуалният успех на всеки един обучаем и ученето заедно с другите, което дава възможност за създаване на общ модел на знание. Моделът включва три основни компонента:

- *Комуникация (Communication)* – в когнитивен и социо-афективен аспект;
- *Ангажираност (Engagement)*, за да се осигури когнитивен и социален принос към групата и да се мобилизират усилията за успеха на всички: чувство за *принадлежност* към групата; *кохезия*, изразяваща се в проява на колективна гордост, ефикасен и креативен обмен; *продуктивност* - изразяваща се чрез ефикасно използване на времето и ефикасно разрешаване на поставените задачи, положително чувство от реализацията на крайния продукт.
- *Координация (Coordination)* включваща: *организация на работата, организация на учебната среда, координиране на дейностите и взаимодействията.*

След адаптиране за нуждите на нашето изследване, моделът на Garrison бе възприет за основа при конструирането на концептуалния модел на настоящото изследване.

Чуждоезиковото обучение в контекста на настоящото изследване

Дискутирани и обобщени са теоретичните и емпирични изследвания в

областта чуждоезиковото обучение в електронна дистанционна среда. Разгледани са съвременните тенденции в областта на европейската чуждоезикова дидактика, които понастоящем се определят от дейността подход, лансиран в Общата Европейска Референтна Рамка за езиците (ОЕРР) на Съвета на Европа, като същевременно се отделя внимание на особеностите на специализираното ЧЕО.

На базата на проучената литература относно съвременните тенденции в специализираното чуждоезиково обучение и направения преглед на няколко практики в електронното дистанционно обучение по чужд език е установено, че колаборативният подход рядко се прилага при електронно дистанционно обучение по чужд език, а там където е направен такъв опит, колаборацията не е на достатъчно високо ниво и трудно може да се говори за формиране на истинска онлайн учеща общност. В действителност се оказва, че това е една все още сравнително малко изследвана област.

В края на теоретичната част е направено дефиниране на понятията в контекста на настоящото изследване и е представен концептуалния модел на изследването.

2. Дефиниране на понятията в контекста на настоящото изследване

За нашето изследване приемаме термина **електронно дистанционно обучение (ЕДО)**, като под този термин разбираме обучение, което:

- се провежда онлайн в интегрирана електронна среда за обучение (платформа за електронно дистанционно обучение),
- използва електронно мултимедийно учебно съдържание и ресурси, предоставени на разположение в платформата за ЕДО,
- при което дейностите и взаимодействията се извършват предимно чрез наличните в платформата технологични средства за синхронна и асинхронна комуникация и колаборация, както и чрез други широко използвани технологии за комуникация и събиране на информация в Интернет.

Използваме **онлайн обучение** като термин, който определя ученето в мрежа, реализирано чрез интегрирана електронна среда за обучение или с други думи уеббазирано обучение.

Приемаме, че **смесеното обучение** е електронно обучение, интегриращо по педагогически обоснован начин, онлайн обучение и традиционно

присъствено, като онлайн обучението е преобладаващо. Конкретно в нашия случай онлайн обучението представлява 77-80%.

Колаборативно дистанционно обучение или Колаборативно електронно обучение: електронно дистанционно обучение, което е базирано на колаборативния подход, приложен в електронна дистанционна среда.

Платформа за ЕДО. За означаване на технологичната среда, в която се провежда обучението приемаме термина **платформа за ЕДО**, под който разбираме интегрирана електронна среда за обучение¹¹, предоставяща всички необходими технологични средства за синхронна и асинхронна комуникация и колаборация и осигуряваща протичането на дейностите и взаимодействията онлайн.

Педагогически дизайн на онлайн курс това е цялостния дизайн, свързан с определяне на цели, задачи, дейности, ресурси, последователност на интеракции на целия електронен курс и оценяване на постиженията на студентите.

Учебен сценарий наричаме всичко по реализирането на конкретна учебна единица. Учебният сценарий обединява и структурира дейностите и задачите, определя и канализира взаимодействията между участниците в процеса на обучение, чертае начина, по който да бъдат достигнати целите на обучението, създава динамиката му, определя неговия ритъм.

Учебен семинар наричаме съвкупността от задачи, дейности и взаимодействия, извършвани във връзка с определена част от учебно съдържание за определен период от време. Той може да е с различна продължителност. В обучението, което проведохме, един учебен семинар обикновено е с продължителност две седмици, а в някои случаи три седмици, в зависимост от комплексността на задачите.

3. Концептуален модел на изследването

В настоящото теоретико-практическо изследване се преплитат три теоретико-практически области, а именно, електронното дистанционно обучение, колаборативния подход и съвременните подходи в чуждоезиковото обучение. Структуроопределящите компоненти на концептуалния модел, който

---

¹¹ Използвани в литературата термини за същото понятие : виртуална учебна среда (*virtual learning environment*), интегрирана учебна среда (*integrated learning environment*), електронна среда за обучение (*electronic learning environment*), платформа за дистанционно обучение (*platform for distance learning, online distance learning environments*), веб-базирани платформи за обучение (Пейчева – Форсайт 2010).

сме възприели за нашето изследване са именно тези три области, чието сечение води до формиране на учеща се общност.

На базата на модела на Garrison и модела на Henry и Cayrol за формиране на учещи общности, след адаптиране за нуждите на нашето изследване бе разработен концептуалния модел, възприет за основа на настоящото изследване. Той е представен във Фигура 1.

Колаборативният подход е разгледан от гледна точка на неговото прилагане в условията на електронното дистанционно обучение и в по-тесен контекст в условията на електронно дистанционно обучение по специализиран чужд език.

Фиг. 1. Концептуален модел за провеждане на изследването

Технологичният компонент, в случая електронното дистанционно обучение, се отнася до интегриране на онлайн технологиите в обучението, за оптимизиране и осъвременяване, както и повишаване ефективността, достъпността и гъвкавостта му, като в по-тесен контекст, засяга обучението по специализиран чужд език.

Чуждоезиковото обучение е разгледано в контекста на прилагането на колаборативния подход, синхронизиран със съвременните подходи в ЧЕО в условията на електронно дистанционно обучение.

Сечението на тези три компонента е колаборативната онлайн учеща общност, която се формира при прилагането на колаборативния подход в условията на електронно дистанционно обучение по специализиран чужд език.

С други думи, в рамките на нашето изследване ние апробираме колаборативния подход и най-съвременните подходи в методиката на специализираното ЧЕО (учене чрез действие, контекстуално, ситуирано в

професионалния контекст), провеждащо се в онлайн среда, където технологиите опосредстват комуникацията и което значително променя груповата динамика, създавайки условия за придобиване на компетентности необходими за учене и работа в дигиталната ера.

II. Педагогически дизайн на електронния курс от смесен тип по специализиран чужд език - FOS Tourisme

В част II е представен разработеният педагогически дизайн на електронния курс от смесен тип по специализиран чужд език, като същевременно са обосновани технологичните и педагогически решения, отнасящи се съответно до избора на електронната среда за обучение и смесения тип обучение, педагогическия модел (социо-конструктивизъм) и стратегиите за учене (разрешаване на проблемна ситуация, активно откриване).

На етапа на дизайн е създадено мултимедийно учебно съдържание с включени фиксирани визуални елементи, аудио и видео компоненти, хиперлинкове към външни сайтове. Структурирани са 15 учебни единици по туристически френски език с прилежащите им допълнителни ресурси. За оценяване постиженията на студентите е разработена система от критерии за оценяване на дейностите и продукцията, реализирани онлайн в платформата.

За осигуряване на оптимални условия за провеждане на обучението е разработен функционален учебен сценарий, съобразен с целите на обучението, базиран на колаборативната работа, включваща взаимозависими и взаимосвързани индивидуални и групови дейности, насочени към продукцията от професионалната реалност за реализиране на конкретна задача в определен контекст.

Разработеният електронен курс представлява смесено електронно обучение, характеризиращо се с редуване на присъствени и дистанционни периоди, като дистанционните периоди, които се провеждат чрез платформата за дистанционно обучение UNIV-Rct, представляват основната му част (около 80%). Кратките присъствени периоди са равномерно разположени в началото, средата и края на обучението и служат съответно за овладяване на платформата; регулиране на дистанционната работа, рефлексивни дейности, доразвиване на устни компетентности; провеждане на финален тест и оценка на обучението.

Учебният сценарий е базиран на социоконструктивисткия модел, като в

основата му е залегнал колаборативния подход. Колаборативната работа поставя обучаемите в реални ситуации и създава предпоставки за интензивни взаимодействия, позволяващи съвместното конструиране на знания. Освен това, прилагането на този подход се характеризира с взаимно допълване и взаимозависимост на индивидуалния и колективния характер на ученето. Най-често обучението е стимулирано от социокогнитивни конфликти и знанията се конструират чрез преразглеждане на гледната точка в следствие на обсъждане, излагане на аргументирано мнение, обмен на информация и идеи между обучаемите.

Студентите работят заедно в група или екип под ръководството на тютор за реализиране на обща задача от професионалната действителност, водеща до създаването на обща продукция на езика цел. Тя се характеризира с поставяне на студентите в ситуация за разрешаване на конкретен проблем. Задачата е автентична (свързана с обичайна дейност от професионалния живот), комплексна, извършва се последователно, на етапи, чрез съвкупност от взаимозависими дейности и цели конкретна продукция в конкретен контекст. Накратко, тя е ориентирана към достигане на обща цел чрез колаборативна работа.

Основната част от учебните дейности се извършват дистанционно чрез платформата за ЕДО – UNIV-Rct¹². Учебният сценарий предвижда редуването на индивидуални и екипни дейности онлайн, които едновременно с това са взаимосвързани и взаимозависими. Тази взаимозависимост се проявява чрез “връзката между продукцията в края на предходната дейност и обекта на дейностите, които следват” или с други думи тогава, когато една от дейностите използва за начален обект резултата от предходната дейност (Quintin et al. 2005)¹³. Така, учебният сценарий на всеки учебен семинар се състои от два последователни взаимосвързани и взаимозависими етапа (фиг 2).

Първият етап включва индивидуални дейности, които изпълняват функциите на подготвителен етап за последващата съвместната работа в екип. Започва се с консултационни дейности, включващи първоначално запознаване с медиатизираното учебното съдържание и проучването му, като за целта студентите извършват анализ и/или синтез на предоставената им информация,

---

¹² UNIV-Rct – Колаборативна платформа за ЕДО на Страсбургски университет, Франция.

¹³ Quintin, J.-J., Depover, C., Degache, C. (2005). Le rôle du scénario pédagogique dans l'analyse d'une formation à distance. Le Cas de la formation Galanet, EIAH Montpellier, pp. 335-340.

извличат и обработват допълнителна информация от Интернет, преценяйки доколко тя е полезна и подходяща за реализирането на поставената им задача.

Праралелно с консултацияните дейности, студентите извършват и самооценъчни дейности под формата на интерактивни упражнения, които имат ориентираща и формативна функция и позволяват на обучаемия сам да прецени доколко напредва в процеса на собственото си обучение. Целта е да се достигне до определена степен на структуриране на цялата информация и първоначална индивидуална организация на идеите. Този етап завършва с подготвянето на индивидуална продукция, която се използва като ресурс за съвместната работа с останалите на следващия етап - съвместната работата в екип.

Фиг. 2. Дейности - колаборативен учебен сценарий на електронен курс FOS
Tourisme

Вторият етап (втората седмица на съответния учебен семинар) е фокусиран върху колаборативния елемент и работата в екип стъпва на индивидуалните дейности и индивидуалната продукция. На базата на индивидуалните дейности и продукцията, която е депозирана в платформата и достъпна за всеки, студентите работят заедно в екип за разрешаване на проблемна ситуация и реализация на обща съвместна продукция. Колективната

продукция е резултат от множество взаимодействия между обучаемите вътре в групата и с тютора, който оказва методическа, организационна и експертна помощ, когато е необходимо.

При съвместната работа се вземат под внимание идеите и гледните точки на всеки един от обучаемите в екипа. Целта е, чрез споделяне на информация и ресурси, чрез обсъждане и аргументиране на мнението си, студентите да достигнат до съгласуване и уеднаквяване на гледните точки и най-вече да постигнат консенсус относно общата продукция и груповия модел на знания, отрязващ различните виждания.

Онлайн взаимодействията в обучението се извършват изцяло на френски език и представляват неразделна част от обучението. В чуждоезиковото обучение езикът представлява едновременно средство за обучение (той е основното средство за медиация), но същевременно е и цел на обучението по чужд език (Lamy *et al.*, 2007 in Mangenot 2008¹⁴). Именно поради това, взаимодействията на френски език в хода на реализиране на задачите, са част от стратегията за постигане на целите на обучението. Онлайн взаимодействията са предвидени на ниво учебен сценарий и указани в описанието на задачата под формата на насоки за работа, като са дозирани умерено, за да оставим на студентите възможността за проява на инициативност относно организацията на работа.

Педагогическото ръководство е неразделна част от учебния сценарий. То е основният свързващ елемент в системата между всички участници. Дистанционното ръководство е проактивно и/или реактивно в зависимост от нуждите и етапа на обучението, като в началото проактивното ръководство е преобладаващо, а в последствие се преминава към реактивно, поради нарастналата автономност на обучаемите. Основните функции на тютора са да осигурява методологическото, технологичното и организационно ръководство на обучаемите.

За етапа на оценяване на създадения електронен курс е разработен инструментариум за мониторинг на обучението и оценка на емпиричното изследване (протокол за наблюдение за тютора, входна и изходна анкета за студентите, въпросник за интервютата).

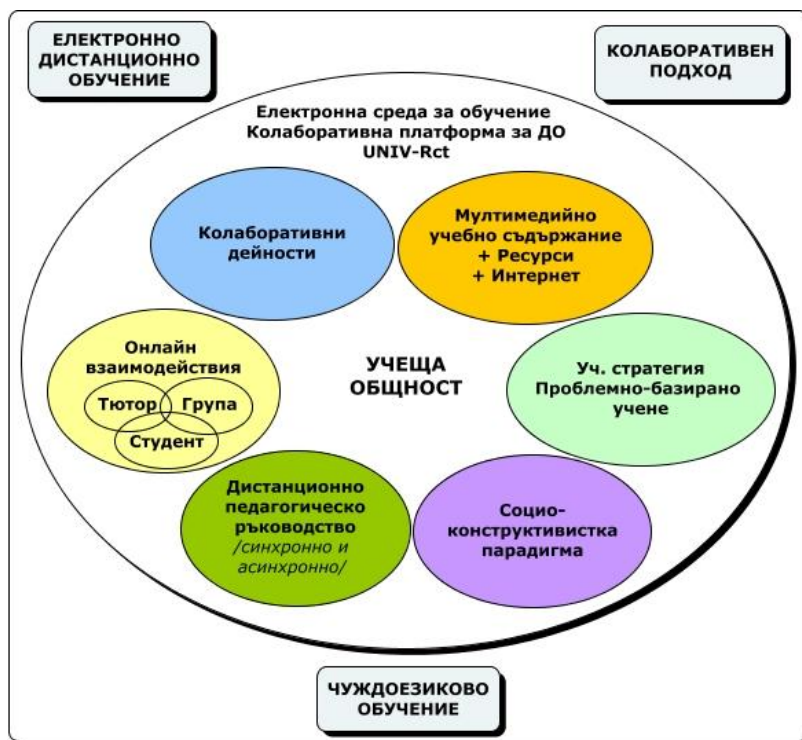
---

¹⁴ Lamy M.-N., Hampel R. (2007). *Online Communication in Language Learning and Teaching*, Basingstoke, Palgrave Macmillan.

Създаден е модел на колаборативно електронно дистанционно обучение по чужд език (КЕДО), който е приложен в рамките на настоящото изследване.

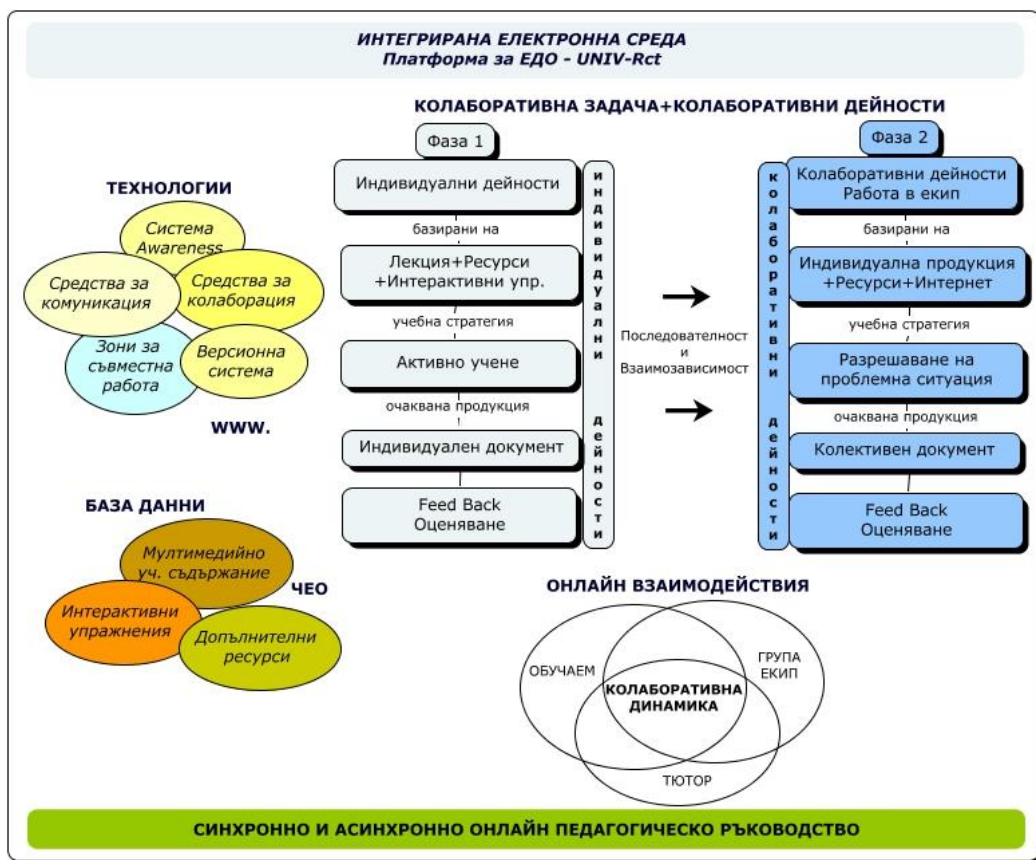
Модел на създаденото колаборативно електронно дистанционно обучение по чужд език – (Модел КЕДО)

Педагогическият дизайн на електронно дистанционно обучение по чужд език е представен в модел, обобщаващ основните елементи, които си взаимодействат помежду си и определят динамиката, процесите, резултатите. Базиран на принципите на социоконструктивистката парадигма, колаборативното учене и учещите общности, приложени в условията на електронна дистанционна среда, моделът е насочен към активния обучаем, подпомаган от съвременните технологии (Фиг. 7).

Фиг. 7. Модел на колаборативно електронно дистанционно обучение по чужд език (КЕДО)

По-детайлно, моделът е представен във Фигура 8, където схематично са представени използваните технологии, учебното съдържание, учебния сценарий, комбиниращ колаборативни дейности и взаимодействия, създаващи колаборативната динамика на учещата общност.

Фиг. 8. Модел на колаборативно електронно дистанционно обучение по чужд език- основни елементи

Ако трябва да обобщим в едно изречение естеството на педагогическия дизайн на проведеното от нас обучение, то това е *електронно дистанционно обучение от смесен тип за висшето образование по чужд език, провеждащо се онлайн, с приложение на колаборативния подход, което води до формиране на онлайн учещи се общности.*

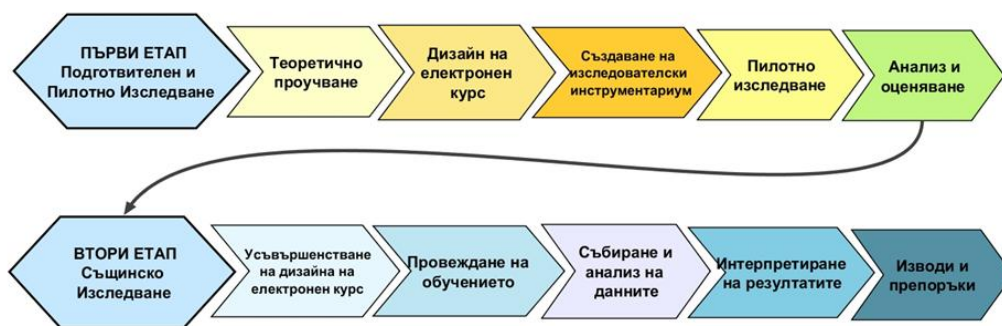
III. Методика, организация и провеждане на емпиричното изследване. Оценка, анализ и интерпретиране на резултатите.

Третата част е фокусирана върху анализа и интерпретирането на резултатите емпиричното изследване. Представена е методиката и оценката на приложения колаборативен подход в рамките на проведеното дистанционно обучение. Проследени са процесите на формиране на учеща общност.

1. Организация и етапи на емпиричното изследване

Цел на емпиричното изследване е да се проучат възможностите на конструирания дизайн на курс за формирането на онлайн учещи общности и етапността на този процес от гледна точка на тяхната педагогическа ефективност по отношение на реализирането на образователните цели на курса.

Изследването преминава през два основни етапа: първи етап – подготвителен и пилотно изследване и втори етап – същинско изследване (Фиг.3).

Фиг 3. Етапи на емпиричното изследване

По време на първия етап е реализирано пилотно изследване с 14 студенти, което има за цел да провери ефекта върху резултатите от приложения педагогически дизайн и да се направят подобрения за постигане на по-голяма ефективност. В хода на пилотното проучване е проследено влиянието на дизайна и колаборативната динамика върху формирането на учеща общност, след което, в края на пилотното изследване, е приложена анкета за получаване на обратна връзка, с параметри отнасящи се до технологичните, педагогически и организационни аспекти на проведеното обучение. След анализ на резултатите е направена серия от допълнения и подобрения в дизайна, включвайки повече аудио и видео ресурси в учебното съдържание за развиване на устната реч, интерактивни упражнения за самооценка, както и видео указания, представляващи начин за своеобразно визуално присъствие на преподавателя, за намаляване на дистанцията и чувството за изолираност.

Вторият етап представлява същинското изследване, което е електронен университетски курс с годишен хорариум 60 часа, със седмична натовареност от 2 часа. Изследването е проведено в рамките на 2 академични години с 25 студенти от специалност Туризъм, бакалавърска степен в Университет Проф. д-р Асен Златаров, Бургас. В началото е извършено проучване на входящото ниво

на студентите, последвано от провеждане на обучението, по време на което се извършва събиране на данните от емпиричното изследване, последвано от анализ и интерпретиране на резултатите.

2. Методи на изследването

Епистемологичната позиция възприета за настоящото изследване се вписва в социоконструктивистката парадигма, като целта е да се разберат правилата, по които се конструира динамиката на учещата общност. Това е едно качествено изследване, което има характер на *изследване на индивидуален случай (case study)*, целящо описание и анализ на практики в рамките на определен електронен курс в съчетание с *изследване в действие (action research)*, с по-скоро интервенционен характер, чията цел е трансформация и подобряване на конкретния курс в рамките на итеративен процес. Днес все по-често прилагани са качествени подходи и методи в изследване на образователната практика.

Методи за събиране на емпирични данни на същинското изследване

В настоящото изследване се постига триангулация, събирайки данни чрез различни методи - анкети, интервюта, наблюдение, анализ на данни от платформата, тестове – което позволява не само да се изследва мнението и отношенията, но и да се наблюдават реални взаимодействия вътре в средата, прибавяйки опита на тютора/изследовател като участник в обучението и личните му съждения, които допълват общата картина.

Целта е да се достигне до обективни заключения относно: как и в каква степен различните елементи на дизайна на колаборативния дистанционен курс влияят върху груповата динамика и взаимодействията между обучаемите и съдействат за създаването на реално учеща онлайн общност; доколко приложеният колаборативен сценарий допринася за развитието на очакваните компетентности в края на обучението и изграждането на онлайн учеща общност; какво е отношението на студентите към реализираното онлайн обучение.

Данните, които служат за проверка на основната хипотезата са събрани в различни моменти от обучението: в началото, по време на обучението и в края на обучението.

В началото на обучението

Данните в началото на обучението са събрани от една страна чрез анкети:

анкета за проучване на входящото ниво и анкета за проучване на мнението на студентите след първите две учебни единици и от друга, чрез критерино оценяване на резултатите от първите дейности и продукция на студентите, реализирани онлайн в условията на колаборативен учебен сценарий, за да могат да бъдат сравнени с резултатите от онлайн дейностите в края на обучението.

Анкетата за проучване на входящото ниво и предварителните компетентности изследва от една страна нагласите на студентите към дистанционното обучение и ИКТ технологиите за обучение, нагласите им към колаборативната работа, както и техния опит в областта на онлайн обучението, и от друга, уменията им за работа с технологии и предварителните им представи и очаквания относно ролята на преподавателя в условията на онлайн обучение.

Анкетата за проучване на мнението на студентите след първите учебни единици представлява полуструктурирана анкета, чрез която се проучва мнението на студентите относно дизайна на обучението, технологичните, педагогическите и организационни аспекти на първия опит на обучаемите, след като са преминали два учебни сценария, включващи всички елементи на модела. Данните от нея са използвани, за да се проследи етапността при формиране на учеща общност.

Данните от критериното оценяване на резултатите от първите дейности и работи (продукция) на студентите, реализирани онлайн в условията на колаборативен учебен сценарий, са събрани с цел на по-късен етап да бъдат сравнени с постиженията на студентите в края на обучението и така да стане възможно проследяването на напредъка в постиженията на студентите.

По време на обучението

По време на обучението е извършено *онлайн наблюдение*, фокусирано върху обекта на изследване и подчинено на изследователските цели и задачи. Наблюденията са направени от тютора/изследовател, като за регистрирането на данните е използван предварително изготвен протокол за наблюдение. Извършен е партисипативен анализ, към който е прибавен и *анализ на данни от платформата*, а именно анализ на съдържанието на чатове както и проследяване на колаборацията и личния принос на студентите чрез зоните за депозиране на документи и версионната система за колаборативна работа. Всичко това се допълва от личните впечатления на тютора/изследовател.

В края на обучението

В края на обучението е направена *полуструктурирана анкета* сред студентите, целяща да проучи мнението им относно дизайна, ефективността на колаборативните дейности и естеството на реализираните взаимодействия, водещи до формиране на учеща общност. Организирана е в три основни части: педагогически, технологични и организационни аспекти и съдържа затворени, полузатворени и отворени въпроси.

Интервюта със студентите са направени в края на обучението. За да можем да обхванем комплексността и разнообразието на реално преживяните от обучаемите ситуации и взаимодействия в дистанционна среда, в края на обучението проведохме 24 интервюта (един студент не бе открит за интервю), базирани на писмен полу-структуриран въпросник, част от които бяха проведени лице в лице, а други по Skype поради географска отдалеченост на респондентите. Интервютата са документирани чрез видео запис и в последствие транскрибирани и подготвени за обработка. Целта е да постигнем възможно най-задълбочено и детайлно познаване на процесите, като съберем мнението, рефлексите, наблюденията, усещанията на студентите и кръстосвайки ги с данните от останалите методи да получим едновременно обща и детайлна картина на резултатите от приложените педагогически практики и процеса на формиране на онлайн учища общност.

С цел проследяване на напредъка в постиженията на студентите се прави сравнение между резултатите от анкетата и интервютата в края на обучението и *критерийното оценяване* на резултатите от дейностите и работите на студентите, реализирани онлайн по време на последния учебен семинар, от една страна, и резултатите от първите учебни семинари, от друга страна.

Методи за обработка на данните

При обработката бяха използвани количествени и качествени методи, в съответствие с вида на събраните данни. Чрез специализирания софтуер SPSS бе извършен статистически анализ на затворените въпроси в анкетите, проведени в началото и в края на обучението, както и на резултатите от работите на студентите с цел да се установи дали има статистически значимо различие в постиженията им дължащо се на приложената методика.

Отворените въпроси, данните от наблюденията, както и данните от интервютата бяха кодирани, категоризирани и обработени с програма за анализ на текст NVIVO. Качественият анализ бе извършен първоначално на базата на

предварително дефинирани категории и индикатори, като по време на изследването бяха добавени допълнителни такива, извлечени по време на обработката на данните.

2. Оценка и анализ на резултатите от емпиричното изследване

В този раздел са представени и анализирани данните от проведеното емпирично проучване и е проследен процесът на създаване на уеща общност.

2.1. Проучване на входящото ниво на студентите и технологични аспекти на работата онлайн

Данните от анкетата за проучване на предварителните компетентности, нагласи и мотивация показват, че студентите нямат никакъв предварителен опит в дистанционното обучение и за пръв път работят чрез платформа за дистанционно обучение. Що се отнася до опита им в областта на колаборативните практики, едва 36% заявяват, че са работили пълноценно в екип, почти толкова (32%) имат кратък опит в работата в екип, и също толкова са без какъвто и да е опит. В действителност, онлайн колаборацията е напълно непозната за студентите.

Анализирани са също технологичните аспекти, свързани с работата онлайн. Данните от проведената *анкета в края на обучението* показват, че въпреки ентузиазма и увереността в компютърните си умения, 48% от обучаемите признават, че са имали проблеми от техническо естество при използването на платформата, най-вече в началото (конфигуриране на компютъра за осигуряване на безпроблемното функциониране на чата и системата “awarenes” и ориентацията в платформата). Част от студентите (36%), които са имали технически проблеми декларират, че са успяли напълно да ги разрешат още в началото, така че да могат да участват ефективно в обучението, а 56% споделят, че са ги решили по време на обучението, но това не им е попречило да участват ефективно.

Данните от *интервюта*, потвърждават наличието на технически проблеми в началото на обучението, но студентите споделят, че след един или най-много два учебни семинара вече са се чувствали сигурни и спокойни.

Извършените *наблюдения*, както и *личния опит* на тютора показват, че трудностите от технологичен характер се преодоляват сравнително лесно за около две до три седмици, в зависимост от положените усилия от студентите.

През този период от особена важност е тюторът да осигурява навременна подкрепа постоянно и в точния момент, в противен случай се рискува забавяне или дори спиране на процеса на работа в онлайн среда.

2.2. Колаборативният дизайн като инструмент за формирането на онлайн учеща общност

В този раздел са представени и анализирани данните отразяващи мнението на студентите относно основните елементи на педагогическия дизайн на електронния курс – учебно съдържание и учебен сценарий.

Оценяване на учебното съдържание

Чрез проведените анкети в началото (след първите два учебни семинара) и в края на обучението студентите изразяват своето мнение относно учебното съдържание на базата на четири степенна скала („напълно съгласен-4, съгласен-3, несъгласен-2, напълно несъгласен-1“). На базата на получените средни стойности можем да кажем, че одобрението и в двата момента на измерване е на много високо ниво със стойности над 3 и близки до 4 (таблица 1). Студентите смятат, че прогресията в учебното съдържание е ясна и нивото на трудност на учебното съдържание, като и това на задачите, отговаря на техните възможности и познавателно ниво. Според тях, обемът от информация и допълнителни ресурси е достатъчен за справяне със задачите, а интерактивните упражнения и дейностите са им помогнали за по-доброто разбиране на учебното съдържание.

Таблица 1. Дизайн. Оценка на учебното съдържание.

Въпроси - Дизайн	Ср. ст. в началото	Ср. ст. в края
Прогресията в учебното съдържание беше ясна.	3,04	3,28
Нивото на учебното съдържание беше адекватно.	3,48	3,48
Обемът от информация беше достатъчен за справяне със задачите.	3,40	3,40
Допълнителните ресурси ми помогнаха при изпълнение на задачите.	3,24	3,32
Целите на учебните дейности са ясно формулирани	3,64	3,68
Указанията за работа са ясни.	3,36	3,36
Очакваните резултати са ясно дефинирани.	3,60	3,60
Сроковете за изпълнение на задачите бяха уточнени.	3,84	3,88
Нивото на трудност на задачите беше адекватно.	3,24	3,24
Дейностите и задачите ми помогнаха за по-доброто разбиране на учебното съдържание.	3,40	3,44
Интерактивните упражнения ми бяха полезни.	3,40	3,44

Особено високо одобрение предизвиква факта, че целите на учебните дейности са ясно формулирани (3,64/3,68), както и очакваните резултати (3,60).

В *интервюта* студентите споделят, че когато е ясно какво се изисква от тях, всичко е по-лесно и могат да насочат усилията си в правилната посока.

Редуване и взаимозависимост на дейностите

Резултатите от анкетите показват, че начинът на организация на работа чрез редуване на взаимозависими индивидуални и колаборативни дейности се одобрява от почти всички студенти (92%), с високи средни стойности, подобни в началото и в края на обучението, което е доказателство, че още от самото начало, дизайнът учебния сценарий удовлетворява студентите и допринася за успешната работа по реализиране на задачите.

Студентите смятат, че редуването и взаимозависимостта на индивидуални и колективни дейности е предимство за обучението (средна стойност 3,44 при най-висока възможна 4). В действителност, индивидуалните дейности се възприемат от всички анкетиранни като необходим подготвителен етап, гарантиращ ефикасността на колективната работа, която следва.

Същевременно студентите изразяват предпочитание към колаборативните дейности (80%). В свободния отговор те аргументират своите предпочитания като се групират около следните предимства на колаборативните дейности:

- позволяват генериране, обмен и споделяне на нови идеи, мнения и нови начини на работа (32%);
- са по-атрактивни, по-интересни, по-ползотворни и забавни (28%);
- дават като резултат по-добър краен продукт (12%);
- сплотяват, създават чувство за принадлежност (8%);
- създават възможност за формиране на умения за работа в екип, приложими в реалния живот (16%);
- учат на толерантност (4%).

Автентичност и контекстуалност на дейностите

Дейностите насочени към реализиране на конкретна задача от професионалната реалност в конкретен контекст, изискваща реализирането на конкретна продукция, които са залегнали в сценария за обучение, намират много високо одобрение сред обучаемите. Анализът на резултатите от анкетата в края на обучението показва, че този тип дейности са особено подходящи за постигането на предварително определените цели най-вече, защото не се самоцелни или изолирани в учебна среда, а поставят обучаемите във възможно

най-автентични ситуации.

Всички студенти смятат, че изпълнението на задачи от реалния професионален живот им помага да придобият не само езикови компетентности, но и определени професионални компетентности в областта на туризма. Те признават, че при изпълнението на дейностите и задачите са имали чувството, че работят върху нещо полезно, което ще могат да приложат и в реалния професионален живот. Почти всички (с изключение на един) признават, че работата по конкретна задача от професионалната действителност е била мотивиращ фактор за тях, давайки допълнителен смисъл на обучението по френски. В таблица 2 са представени средните стойности, които са над 3,64 и близки до 4 (при медиана 4 и стандартно отклонение под 1), което говори за много висока степен на одобрение от страна на студентите.

Таблица 2. Средни стойности при оценяване на дейностите и задачите.

V17-19 – В края	Ср ст.	Мед.	Ст. откл.
Работата по конкретна задача от професионалната действителност беше мотивиращ фактор за мен. Защо?	3,64	4,00	,57
Изпълнението на конкретна задача от реалния професионален живот ми помогна да придобия и определени професионални компетентности в областта на туризма.	3,76	4,00	,44
Имах чувството, че работя върху нещо полезно, което ще мога да приложа и в реалния професионален живот. Защо?	3,64	4,00	,49

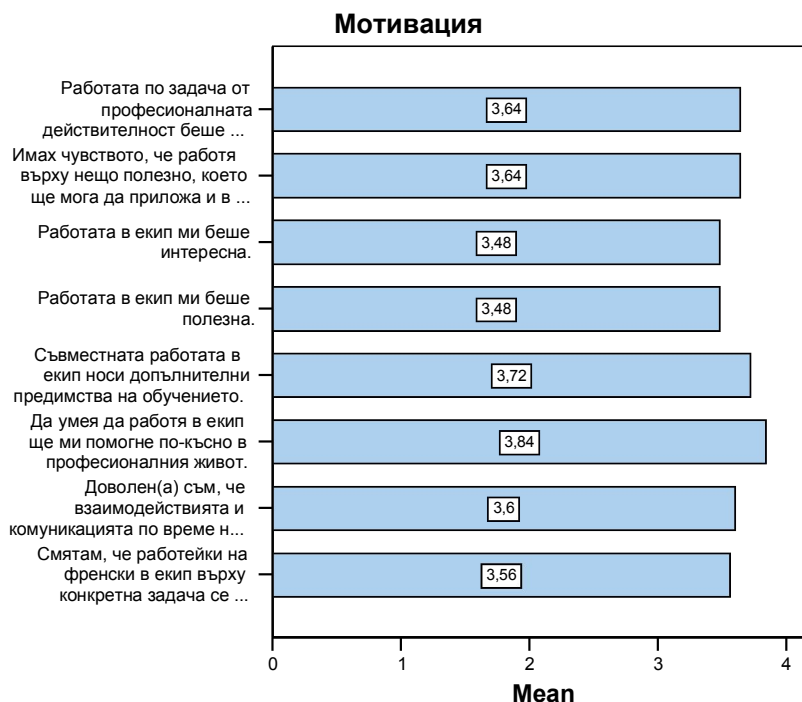
Общо 22 студенти са аргументирали в свободните отговори своето одобрение относно ефективността на задачите, свързани с професионалната действителност и въздействието им като мотивиращ фактор. Като причини посочват, че този тип задачи и дейности:

- позволяват паралелното развиване на езикови и професионални компетентности от когнитивен и метакогнитивен характер;
- позволяват реинвестирането на придобитите компетентности в реалния професионален живот;
- представляват интерес и източник на мотивация.

Същевременно, 92% от анкетиранияте студенти смятат, че в края на обучението са по-близко до това, което ще изискват от тях бъдещите работодатели като компетентности, начин на работа, начин на общуване в професионална среда.

Наблюденията показват, че студентите се ангажират реално в учебния процес, тогава когато намират смисъл в собственото си обучение, работят за постигане на конкретни резултати, в чиято полезност са убедени и които съвпадат с личните им цели. В интервютата студентите споделят, че мотивацията им определено нараства, когато са сигурни, че могат да трансферират знанията си в реалния живот.

реалния
жизнен процес (Фиг. 4).

Фиг. 4. Средни стойности на мотивационните фактори до края на обучението

2.3. Формиране на учеща общност в процеса на провеждане на изследването

Колаборативният сценарий най-често се свързва с понятието учеща общност, където обучаемите заедно конструират знанията си, споделяйки общи цели и обща микро-култура.

На базата на теоретичното проучване, за анализ на данните са определени пет основни категории и съответните индикатори, чрез които се проследява процеса на формиране на учеща общност, а именно **ангажираност** (в когнитивен, социо-афективен и рефлексивен аспект), **колаборативност** (социо-когнитивни взаимодействия, социално конструирано знание), **продуктивност/организация** (ефикасна организация на работа, ефикасно

разрешаване на поставените задачи), **принадлежност** към общността (свързана със социалното присъствие) и **групова кохезия** (доверие, подкрепа, съпричастност, групова идентичност).

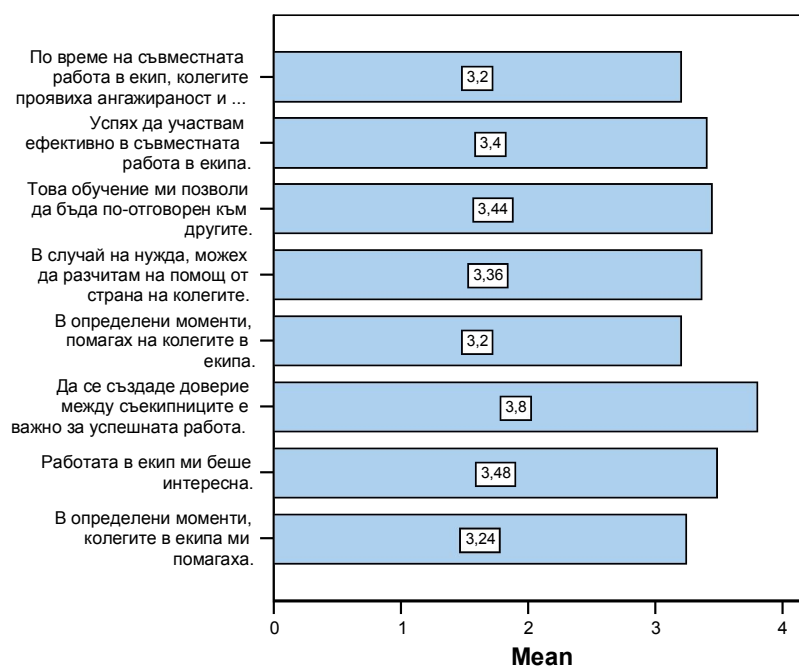
Проява на ангажираност към групата

Проявата на ангажираност се изразява чрез активно участие в живота на групата и ангажиране в реализирането на колективни дейности, подтиквано от интерес към задачата. Личният принос в когнитивен и социален аспект, както и взаимоотношения базирани на реципрочност и доверие са част от индикаторите за ангажираност към групата.

В резултат на анализа на данните от анкетата в края на обучението е констатирано, че по-голямата част от студентите (88%) са проявили ангажираност и отговорност към останалите в екипа си, като така са успели да създадат чувство на доверие и приятелска атмосфера помежду си. 92% заявяват, че са успяли да участват ефективно в съвместната работа в екипа, предоставяйки своите знания и компетентности на разположение на останалите в общността. Студентите отдават особено значение на личната ангажираност на всеки един от тях, тъй като постепенно осъзнават, че това е един от ключовите фактори за успеха на общата им работа. Почти всички (92%) от анкетираните споделят, че са могли да разчитат на помощ от свои колеги в случай на нужда и почти 1

1 план.

Ангажираност

Фиг. 5. Средни стойности-Ангажираност - анкета в края на обучението

Както е видно от фигура 5, средните стойности на отговорите, отнасящи се до степента на ангажираност, достигнати в края на обучението са на нива много над средното, което е предпоставка за ефективен колаборативен процес

Данните от *интервютата* показват също взаимно ангажиране в междуличностен и в когнитивен план и допълване на компетентностите. Освен това желанието за участие според интервюираните е нараствало с течение на времето паралелно с повишаване на интереса и отговорността.

Наблюдава се активност за преодоляване на трудности, проява на отговорност и усилия за реализиране на задачата и постигане на общата цел, като почти във всеки екип се оформя лидер, който организира работата.

Колаборативност. Социо-когнитивни взаимодействия.

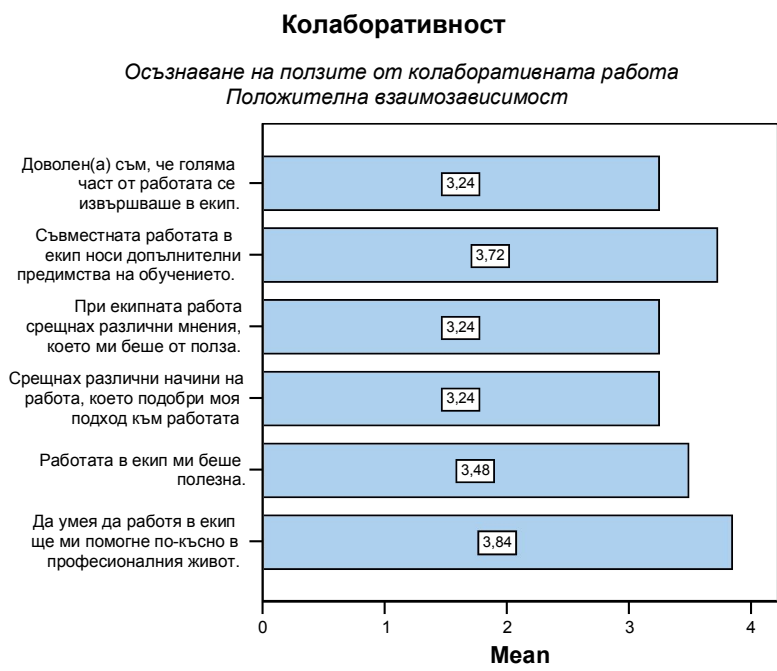
Най-общо колаборативността се свързва със социо-когнитивните взаимодействия, които протичат в рамките на обучението. Основните индикатори, използвани за определяне наличието на реална колаборация са социално конструирано знание, ефикасен и креативен обмен, положителна и конструктивна социо-когнитивна динамика, положителна взаимозависимост и споделени ресурси. За проследяване процеса на колаборация са съпоставени данни от анкетите, в началото и в края на обучението, данни от онлайн наблюденията по време на обучението и интервютата със студентите проведени в края на обучението, които дават информация за целия процес на обучение във всички негови етапи.

Данните от *анкетите* сочат, че почти всички студенти оценят колаборативната работа като интересна (96%) и полезна (92%). Независимо от това, 52% признават, че колаборативната работа е по-трудна от индивидуалната и изисква повече усилия, особено ако се извършва онлайн. Като основание, на първо място се посочват трудности от организационен характер - синхронизиране на свободното време с останалите в екипа, организация и управление на работата, на второ трудности от когнитивен характер – обсъждане и съвместно вземане на решения дистанционно, уеднаквяване на стиловете на работа, и на трето - трудности от социо-афективен характер, като например регулиране на междуличностните отношения в рамките на екипа, необходимост от съобразяване с останалите, толериране на чуждото мнение, компромиси в името на общата работа.

В интервютата студентите също споделят, че: «Работата в екип беше по-трудна за мен, защото отговорността е по-голяма. Изисква повече време и усилия.»; «Малко по-трудно е, защото се съобразяваш с дата, час, мнения на колеги. Както в живота, нали?»

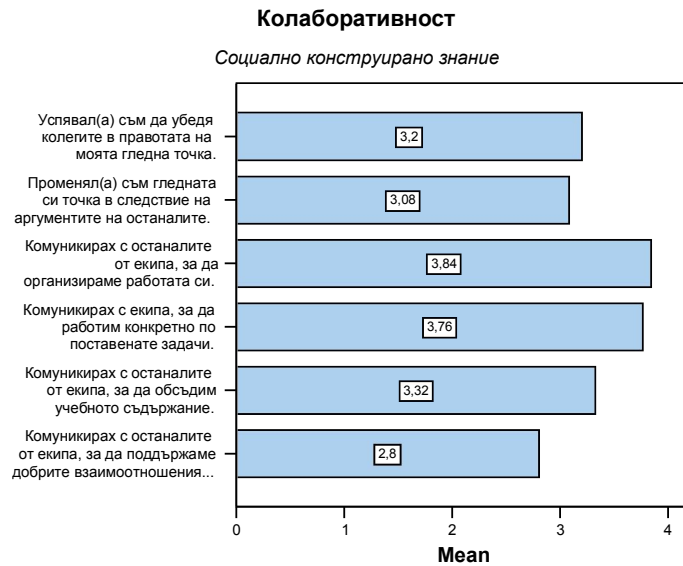
Онлайн наблюденията показват, че в началото на обучението степента на интензивност на взаимодействията в отделните екипи и групата е много ниска и се свежда до редки контакти по електронната поща и задължителните ежеседмични групови чатове с тютора. Интензивността на взаимодействията се повишава постепенно след определена помощ от страна на тютора, от организационен и афективен характер, и най-вече след като студентите започнат да възприемат останалите в екипа като възможен ресурс за увеличаване на знанията си и справяне с общата работа.

Въпреки, че оценяват колаборативната работа като по-трудна, мнозинството от студентите (84%) оценят предимствата ѝ, осъзнават ползите, които тя носи и са доволни от колаборативната насоченост на обучението (Фигура 6). Това, което привлича студентите е, че тя позволява обмен и споделяне на информация, идеи, опит - 100%; споделяне и/или конфронтиране на различни гледни точки - 76%; изразяване на гледната точка, срещайки и други - 72%; толериране на чужди гледни точки - 72%.

Фигура 6. Осъзнаване на ползите от колаборативната работа - Средни

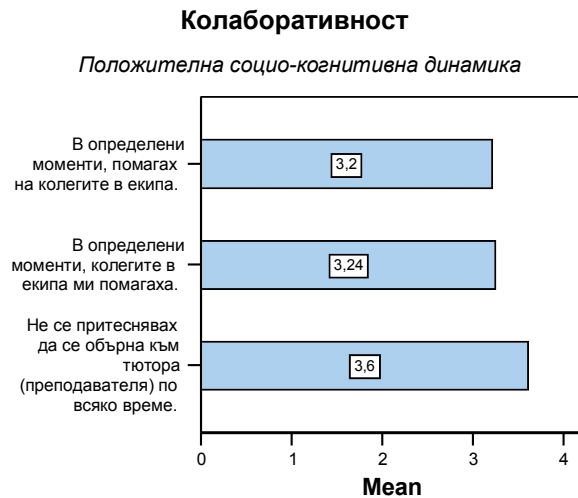

Фигура 7. Социално конструирано знание - Средни стойности – Анкета в края на обучението

На практика, по-голямата част от студентите признават, че са доразвили знанията си учейки се от другите в екипа, че са променяли гледната си точка в следствие на аргументите на останалите (84%) и са подобрили начина си на работа под влияние на колега от екипа, възприемайки нови идеи (92%) (Фигура 6, 7).

84% от анкетираните споделят, че са могли да разчитат на помощ от свои колеги в случай на трудности в когнитивен и афективен план

Фигура 8. Положителна социо-когнитивна динамика - Средни стойности –

Анкета в края на обучението

Те изразяват също и удовлетворение от факта, че в повечето случаи са успявали да постигнат качество на общата продукция, отговарящо на изискванията, каквото не биха постигнали, ако работеха индивидуално. Това, което привлича студентите към работата в екип, освен богатството на идеи и възможността за обмен на опит, е също и помощта, която може да се получи от останалите в екипа и тютора.

Развиване на чувство за принадлежност

Чувството за принадлежност е свързано със социалното присъствие и готовност да си на разположение на останалите, както и с увереността, че можеш да разчиташ на останалите както в когнитивен, така и в социо-афективен план.

В анкетата, проведена в края на обучението, 96% от студентите признават, че са развили чувство за принадлежност към една специална общност с общи интереси и цели – *тяхната* общност. Средната стойност е на високо ниво (3,52), при медиана 4 и стандартно отклонение под 1, което говори за единодушие по този въпрос (таблица 3).

Таблица 3. Принадлежност – средна стойност в края на обучението

	Ср. ст.	Медиана	Ст. откл.
По време на обучението имах чувството, че съм част от една общност с общи интереси и цели.	3,52	4,00	,59

Данните от *интервютата* потвърждават наличието на чувство за принадлежност по всички индикатори. Студентите имат увереност, че могат да разчитат на останалите, осъзнават социалния аспект на работата в колаборация, споделят на емоции, убеждения. Обучаемите се чувстват пълноправни участници в колаборативния процес, оценяват значението на своя принос и този на останалите. Освен това, почти всички студенти признават, че с удоволствие са показвали платформата и обяснявали на семейството си или приятели и колеги как точно протича обучението им. Чувствали са се привилегирани, че са част от това обучение и тази общност. Свързва ги и споделеното пространство, където се случва всичко свързано с обучението, където винаги можеш да намериш колега, който споделя същия опит, където ще

бъдеш разбран и можеш да получиш помощ.

Групова кохезия

Укрепването на груповата кохезия се реализира чрез създаване на приятелска атмосфера, проява на солидарност и дружелюбност, доверие, както и приятно чувство по време на работа с екипа. В *анкетата* в края на обучението по-голямата част от студентите (80%) споделят, че са се стремяли да поддържат добри отношения с колегите, включително и с цената на компромиси, без да се опитват да налагат собственото мнение. Почти всички (96%) смятат, че учебните чатове са били необходими и са внасяли успокоение, поради факта, че това е мястото, където всички въпроси са изяснявани и проблемите обсъждани.

Наблюденията и личните впечатления на тютора са, че тези чатове протичат обикновено много ведро, студентите участват с желание, споделят освен проблемите свързани с обучението, също и лични проблеми. Често се шегуват и дори остават по-дълго от определеното време просто, за да са заедно.

Данните от *анкетата* в края на обучението показват, че студентите се стремят да проявяват респект към личността и работата на другия и свободно изразяват свое мнение или несъгласие без да нарушават добрия тон. Голяма част (88%) признават, че при различие на мненията в екипа относно общата работа, са успявали да убедят безконфликтно колегите си в правотата на своята гледна точка, както и са зачитали различното мнение и са променяли гледната си точка в следствие на аргументите на останалите (84%). Освен това, за по-голямата част от студентите мнението на колегите от екипа относно тяхната работа е било важно (88%), което говори за отговорност и съобразяване с изискванията създадени в рамките на общността. Според извършените *наблюдения и анализ на съдържанието на чатове* може да се заключи, че студентите имат свой собствен живот, създават свои правила и собствен език в рамките на общността. Те имат истинско желание да са част от нея, привлечени са от случващото се в рамките на групата. „*Ние бяхме различна общност. Имаше нещо, за което да си говорим, нещо което да ни е общо и което другите не разбираха.*“

Продуктивност/организация

Продуктивността се свързва с ефикасността и лекотата, с която групата успява да организира, проведе и финализира успешно работата си..

В *анкетата* студентите твърдят, че организацията на собственото им обучение и разпределението на времето са представлявали голяма трудност в

началото. Едва 24% посочват, че никога не са имали подобни трудности, 60% са успявали да се справят с повече усилия, а 16% продължили да срещат затруднения през голяма част от обучението. Подобни са данните и относно спазването на поставените срокове за депозиране на заданията.

Въпреки това, ситуацията се подобрява с течение на времето. В края на обучението по-голямата част от обучаемите заявяват, че са успели да участват ефикасно в съвместната работа в екипа и да се организират така, че да осигурят участието на всички (таблица 4). Това означава, че са направили достатъчно усилия и евентуално компромиси относно разпределянето на времето си и съобразяване с ангажиментите на останалите. Според 95% от студентите, начинът им на комуникация и работа в екипа са еволюирали положително във времето.

Таблица 4. Колаборативни взаимодействия – Продуктивност/организация

В екипа успяхме:	Напълно съгласен	Съгласен	Несъгласен	Напълно несъгласен
S10. Да се организираме така, че да работим ефикасно	52%	34%	14%	—
S11. Да осигурим участието на всички в общата работа	52%	29%	14%	5%
S12. Да постигнем качество на продукцията ни, отговарящо на изискванията	52%	43%	5%	—

В интервюта студентите коментират промяната по следния начин: *“Изградихме своя система за работа по общите задачи”, “С течение на времето се научихме да комуникираме по-свободно в чата на френски”, “с времето екипната работа ставаше все по-организирана и все по-добра защото започнахме да работим в синхрон, а и колективните ни документи станаха по-качествени”*. Освен това студентите развиват положително чувство от реализацията на крайния продукт и удовлетворение от постигнатите резултати.

Етапност при формиране на учеща общност

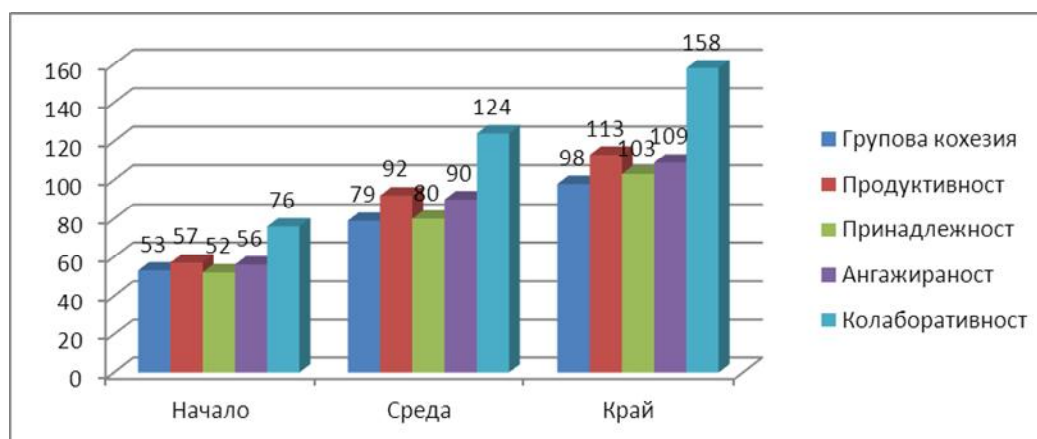
Както е видно от представените резултати, формирането на учещата общност е сложен процес, през който обучаемите преминават. Тя се формира постепенно и на различните етапи от обучението притежава различни характеристики.

Данните от *анкетите* показват, че средните стойности на всички категории са по-високи в края на обучението, като най-голямо нарастване се забелязва при развиването на чувство на принадлежност (3,44), последвано от

колаборативността (3,43). С близки до тях стойности са ангажираността, продуктивността и груповата кохезията.

Данните от *интервютата* и *онлайн наблюденията* дават още по-ясна картина на формирането на онлайн учеща общност в условията на колаборативно електронно обучение. Фигура 10 показва развитието на отделните категории в различните етапи по брой на референциите отнасящи се до всяка отделна категория.

Броят на референциите, отнасящи се до отделните категории на учещата общност, събрани чрез анализ на съдържанието на интервютата и онлайн наблюденията от проведените чатове се повишава поетапно, като най-голямо процентно повишение се забелязва при колаборативността, последвана от ангажираността.

Фигура 10. *Формиране на учеща общност – сравняване на резултатите по брой референции, отнасящи се до отделните категории. Данни от интервютата и онлайн наблюденията от проведените чатове.*

2.4. Оценка на постиженията на студентите

Разработената системата за оценяване на постиженията предвижда оценяване не само на индивидуалната и колективната продукция на студентите, реализирана по време на онлайн семинарите, но също и оценяване на прогреса им по време на колаборативната работа по определени критерии, като така се извършва оценяване не само на крайния продукт, но и на процеса на колаборативната работа.

Анализът на резултатите от продукцията и работата в платформата на студентите по време на онлайн семинарите показва значителен проргес.

Сравнявайки постиженията при индивидуалната продукция в началото и в края на обучението се забелязва подобрение на уменията на студентите за събиране и подбор на информация, като средните стойности на получените точки се повишава от 0,65т на 0,80т, което представлява повишение с 23%, а прецизността на изказа (лексика, граматика, синтаксис) нараства с 25%. Качеството на колективната продукция се повишава общо с 26% (изчерпателност и логическа последователност на общия документ – с 13% и презентация и структурираност на финалния документ с 42%).

Особено високи резултати се наблюдават относно личния принос (когнитивен и социо-афективен) и ангажираността в колаборативната работа – покачване на стойностите в края на обучението в сравнение с началото с 37%, а участието в онлайн дискусиите и спазване на сроковете за депозиране с 57%. Крайната средна оценка на групата (по шестобалната скала) от 4,11 се повишава на 5,44, което е много добро постижение.

Данните от *анкетата* в края на обучението показват, че студентите (100%) са придобили нови знания и умения по френски език, като с много високи стойности са разбирането на писмени автентични документи и писменото изразяване на специализиран френски език. Комуникацията на френски език също е на много добро ниво. 88% от студентите смятат, че са успели да придобият умения за комуникация и взаимодействия на френски език по време на дискусии, чатове и съвместна работа. С по-ниски стойности са устното изразяване и разбирането на устна реч, което е обяснимо поради факта, че устната реч по-трудно се упражнява при дистанционно обучение.

В края на курса 92% от студентите декларират, че са постигнали целите на обучението. Едва 8% (2^{ма} студенти) смятат, че не са постигнали изцяло целите на обучението, визирайки преди всичко недостатъчно развити умения за устна комуникация и изразяване.

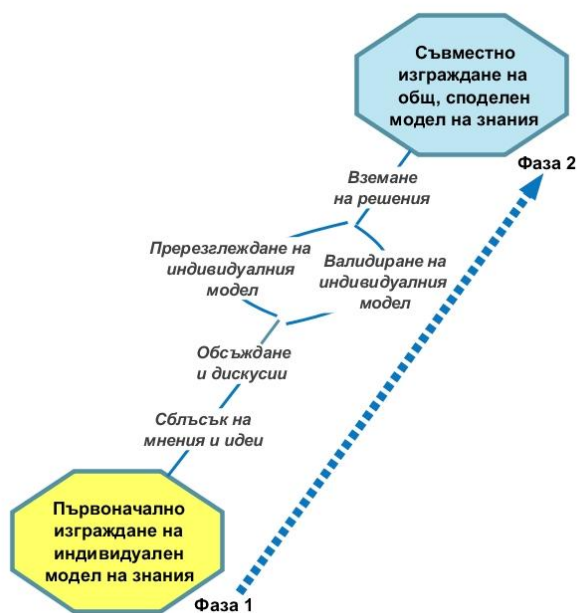
Особено високо студентите оценяват специализираната насоченост на обучението по френски език. Всички студенти (56% напълно съгласни и 44 съгласни) смятат, че работейки на френски в екип върху конкретна задача се доближават до условията на работа с чуждестранни партньори в областта на туризма. Те са единодушни, че по време на обучението са придобили професионални компетентности в областта на туризма, работейки на френски.

Студентите са единодушни, че едно от големите предимства на

обучението е, че паралелно с езиковите компетентности имат възможност да развият и компетентности, които ще са им полезни и в друг контекст в реалния живот. Те смятат, че са постигнали по-голяма самостоятелност при вземането на решения в процеса на работа и при организацията на обучение си. Особено високо оценени са придобиването на умения за работа в екип, повишаването на чувството за отговорност и толерантността към другите и чуждото мнение. Онлайн наблюденията и потвърждават тези данни.

Интерпретиране на резултатите и обобщение

Резултатите от проведеното изследване показват, че колаборативният педагогически дизайн е особено успешен в условията на електронно дистанционно обучение и предоставя възможности за реализиране както на индивидуалните цели на обучаемите, така и на колективните цели на формиралата се общност.

Фигура 11. Възходяща динамика на поетапно изграждане на знанията

Прилагането на сценарий, при който се редуват индивидуални и колективни дейности в търсене на колаборативна динамика, е практика, която едновременно осигурява плавна прогресия, чрез последователни етапи на овладяване на знания, и гарантира равновесието между индивидуалния и колективния елемент на обучението (De Lièvre et al. 2002).

Базирайки се на нашите резултати, можем да твърдим, че този тип артикулиране на дейностите, създава възходяща динамика, позволяваща поетапно изграждане на знанията. В процеса на този тип работа, студентите извършват най-напред първоначално структуриране на идеите и конструират един първоначален модел на знания на индивидуално ниво, за да могат впоследствие, чрез обсъждане, сблъсък на мнения и идеи, валидиране или

преразглеждане на идеите си, да достигнат до съвместно изграждане на общ споделян модел на знания (фигура 11).

В действителност, постепенно студентите развиват способностите си за автономност и управление на собственото си обучение. Взаимодействията помежду им се интензифицираха най-вече в посока на споделяне на идеи, дебатиране, зачитане на мнението на всеки един и съвместно вземане на решения. Ангажираността по време на колективната работа и високата степен на колаборативност, допринесоха за повишаване на груповата кохезия, в следствие на което студентите постепенно развиха чувство на принадлежност към онлайн общността.

В края на обучението студентите заявяват, че са се чувствали част от една специална уеща общност със свой собствен живот, свои правила, развила свой специфичен език и притежаваща свое собствено място в Интернет, където по всяко време можеш да потърсиш помощ или просто да споделиш. Чувствали са се привилегировани, че са част от това обучение и тази общност. Опитът ни показва, че нашите студентите се ангажират реално в учебния процес, тогава когато:

- намират смисъл в собственото си обучение;
- работят за постигане на конкретни резултати, в чиято полезност са убедени и които съвпадат с личните им цели;
- са сигурни, че могат да трансферират придобитите знания и умения в подобни ситуации от реалния живот.

Анализът на резултатите доказва също, че приложеният колаборативен сценарий, допринася за реализирането на образователните цели и развитието на очакваните компетентности в края на обучението, както езикови и професионални, така и трансверсални, преносими в реалния живот. Мнозинството от студентите смятат, че в края на обучението са по-организирани, по-толерантни към различното мнение, по-гъвкави при вземането на решения и по-автономни.

ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Реализираните статистически и качествени анализи дават отговор на основния изследователски въпрос на настоящото изследване, а именно: Какви са възможностите на колаборативният подход за формирането на учеща общност в условията на електронно дистанционно обучение по чужд език? Формирането на онлайн учещата общност е проследено и анализирано чрез съпоставянето на различни източници и методи, които категорично доказват създаването на онлайн учеща общност в рамките на проведеното обучение.

За нейното формиране допринасят различните елементи (технологични и педагогически) на колаборативния дизайн на създадения електронен дистанционен курс, които влияят върху груповата динамика и взаимодействията между обучаемите в когнитивен, метакогнитивен и социо-афективен план.

Резултатите от теоретичното проучване и емпиричното изследване показват, че в действителност основната цел на дисертационния труд е постигната. Разработен е модел на педагогически дизайн на електронно дистанционно обучение по специализиран чужд език, базиран на колаборативния подход и са изследвани неговите възможности за изграждане на учеща общност в дистанционна онлайн среда.

В действителност, създаденият модел на колаборативно електронно дистанционно обучение по френски език бе успешно апробиран и в хода на изследването напълно бе подвърдена изследователска хипотеза, че прилагането на колаборативния подход в електронна обучителна среда, базирано на съвременните достижения на теорията и практиката на педагогическия дизайн на онлайн обучение, допринася за изграждане и развитие на онлайн учеща общност.

Получените резултати от научното изследване и техния анализ дават основание да се направят няколко основни извода:

- Технологичното осигуряване на обучението (включително и достъпът на студента до адекватни за нуждите на обучението технологии) е от особено важно значение при провеждане на дистанционно обучение, поради неговата технологична опосреденост и зависимост. С други думи, технологиите са факторът, без който онлайн обучението е невъзможно.
- Въпреки това, не трябва да се забравя, че технологиите в електронното

дистанционно обучение са само необходимото средство за конструиране на знанията. Именно на адекватните педагогически решения се дължи ефективността на един електронен курс. Педагогическият дизайн е особено важен фактор в реализирането на този тип обучение. Той трябва да е обект на постоянни наблюдения и оценка, и редовни подобрения в зависимост от нуждите. Добрият педагогически дизайн зависи от няколко основни елемента или избора, представляващи едно цяло. Това са: изборът на педагогически модел, който на практика предопределя както педагогическия подход, така и стратегиите, които ще се прилагат по време на обучението; изборът на технологична среда за обучение, съобразен с вида обучение, което предвиждаме да проведем и с разработения учебен сценарий; вида и качеството на учебното съдържание, предоставено онлайн; функционален учебен сценарий, съобразен с предварително поставените цели на обучението, с наличните ресурси (човешки и материални), с профила на обучаемите и техните потребности.

- Уменията за колаборативна работа и разположението към сътрудничество не са даденост. Те трябва да бъдат изградени. Всъщност нашите студенти трябваше да се научат да работят онлайн колаборативно, което се оказва задача, изискваща не малко усилия. За сметка на това, удовлетворението от съвместната работа и осъзнатите предимства на колаборацията са една от причините за високата степен на одобрение на предложения педагогически дизайн от страна на студентите.
- Формирането на онлайн учеща общност не се случва изведнъж. То се извършва поетапно, с постепенно повишаване на ангажираността и отговорността към групата, с взаимно ангажиране в междуличностен и в когнитивен план, с желание за взаимопомощ и отношения основани на реципрочност и доверие. Учещата общност се създава тогава, когато е налице ефикасен и креативен обмен на мнения, обсъждане, сблъсък на идеи и гледни точки, конфронтиране на позиции, дебатиране, съгласуване на идеи, вземане на решения с цел достигане на общата цел и конструиране на общи структурирани познания. Взаимодействайки помежду си в рамките на общи интелектуални дейности, студентите изграждат и поддържат чувството за принадлежност към групата. Положителното чувство от реализацията на крайния продукт и

удовлетворението от постигнатите резултати, както и проявата на колективна гордост и самочувствие, че са част от общността благоприятстват положителната групова динамика и способстват за повишаване на груповата кохезия.

- Въвеждането на дистанционното обучение води до значителни промени в обичайните педагогически практики на преподавателите, които предварително трябва да са добре запознати с новите си функции и отговорности, за да се осигури адекватно педагогическо ръководство и безпроблемно функциониране на системата. Удовлетворението на нашите студенти от педагогическото ръководство и много добрите резултати на обучаемите в края на курса показват, че всеки онлайн курс дължи голяма част от ефективността си на педагогическото ръководство, което подкрепя, мотивира и насърчава обучаемите. Впечатлението, с което оставаме в резултат от нашия опит е безспорно: голяма част от успеха на обучението се дължи на адекватното педагогическо ръководство. Можем да заключим също, че работата на онлайн тютора изисква множество компетентности и усилия. И все пак смятаме, че постигането на ефективност не би трябвало да е за сметка на тютора и че дизайнът на курса трябва да дава възможност на тютора да упражнява спокойно своята дейност, като същевременно, благодарение на известни умения и опит, да управлява групата така, че членовете ѝ да могат намерят сами своя път и стратегии за работа и да се подкрепят взаимно.

Основни приноси в дисертационния труд

Приноси с теоретико-методологичен характер:

- Направен е анализ на научни теории, парадигми, постановки, свързани със спецификата на електронното дистанционно обучение, приложението на колаборативния подход в дистанционна среда при специализирано чуждоезиково обучение, като същевременно е акцентирано върху динамиката на формиране на онлайн учещи общности.
- Постигнат е научен синтез между разглежданите теории и парадигми, отразяващ тяхното сечение, което служи като теоретична основа за конструирането на модел на педагогически дизайн на електронен курс за

колаборативно учене, насочен към формиране на онлайн учеща общност.

Приноси с приложен характер:

- Разработен е педагогически дизайн на електронния курс от смесен тип по специализиран чужд език, като същевременно са обосновани технологичните и педагогически решения, отнасящи се съответно до избора на електронната среда за обучение и смесения тип обучение, възприетия педагогически модел (социо-конструктивизъм) и стратегиите за учене (разрешаване на проблемна ситуация, активно откриване).
- Създадено е мултимедийно учебно съдържание с включени фиксирани визуални елементи, аудио и видео компоненти, хиперлинкове към външни сайтове. Структурирани са 15 учебни единици по туристически френски език с прилежащите им допълнителни ресурси и вградени интерактивни елементи.
- Разработени са интерактивни тестове за самооценка (Hot Potatoes) за интегриране в електронни учебни среди и тестове в платформата UNIV-Rct, съобразно нивото на учебното съдържание и студентите. Създадена е система от критерии за оценяване на дейностите и продукцията на студентите, реализирани онлайн в платформата.
- За осигуряване на оптимални условия за провеждане на обучението е разработен функционален учебен сценарий, съобразен с целите на обучението, базиран на колаборативната работа, включваща взаимозависими и взаимосвързани индивидуални и групови дейности, насочени към продукцията от професионалната реалност за реализиране на конкретна задача в определен контекст.
- Изработена е документация за улесняване работата в платформата – технологични указания за работа с платформата и указания за конфигуриране на личния компютър при необходимост.
- Разработен е инструментариум за мониторинг на обучението и оценка на емпиричното изследване (протокол за наблюдение за тютора, входна и изходна анкета за студентите, въпросник за интервюта).
- Създаден е модел на колаборативно електронно дистанционно обучение по френски език, чийто педагогически дизайн е приложим и за други дисциплини.

ПУБЛИКАЦИИ

по темата на дисертационния труд

1. Stoytcheva, M (2014). Collaborative Activities in a French Language Distance Learning Course, International Conference E-Learning' 14 - Proceedings, University of La Laguna, Tenerife, Spain, ISBN-978-954-712-611-4, pp. 63-70. ISSN: 2367-6698 (print), ISSN: 2367-6787 (online) <http://www.elearning-conf.eu/docs/cp14/paper-8.pdf>
2. Стойчева, М. (2014). Възможности на колаборативните дейности и взаимодействия за изграждане на онлайн учеща общност. Списание на Софийския университет за образователни изследвания, брой 4, ISSN 1314-8753, http://journal.e-center.uni-sofia.bg/site/wp-content/uploads/downloads/2015/03/7_M_Stoytcheva_SUJER_2014_4.pdf
3. Стойчева М. (2013). Електронно дистанционно обучение по френски език – един колаборативен сценарий. «Управление и образование», Том IX (4), Бургас, ISSN 13126121, стр. 179-187
4. Стойчева М. (2013). Колаборативно дистанционно обучение – фактори на успеха. Сборник “Образованието в информационното общество”, Пловдивски Университет, БАН, Издател: Асоциация “Развитие на информационното общество”, ISSN 1314-0752, стр. 217-226